

Érveléstechnika-logika

2. óra

Tartalom

- Érvelés, érv fogalma
- Érvek értékelése: erősség vs. hatásosság
- Érvelések szerkezete, rekonstrukciója
- Konklúzió: hogyan találjuk meg?
- Premisszák: hogyan találjuk meg?
- Logikai térkép
- Független, kapcsolt premisszás következtetések
- Internális, externális kritika

Érvelés

Nyilvánvaló, hogy az érveléstechnika érvekkel, érvelési helyzetekkel foglalkozik.

- ❑ De mik azok az érvek? Aki érvel, az bizonyítékokat, indokokat hoz fel állításának elfogadása mellett.
- ❑ Nem minden állításunk nyilvánvaló, éppen ezért van szükség magán az állításon túl még további indokokra, bizonyítékokra.
- ❑ **Az érvelés** egy állítás további állításokkal történő megalapozása.
- ❑ Az érvelés általában a meggyőzéssel kapcsolódik össze: azért érvelünk, hogy meggyőzzünk valakit (vagy önmagunkat) egy állítás igazságáról.

Érvelés

- ❑ A rossz és jó érvek egyaránt indokokat tartalmaznak.
- ❑ Amikor azt mondjuk: „ez nem érv” azzal azt fejezzük ki, hogy az érv nagyon gyenge, más szóval nem fogadjuk el a felhozott indokokat az igazolni kívánt állítás mellett.
- ❑ Sokszor valóban hibás, rossz érvekkel találkozunk. Ám a hétköznapi intuícióink időnként csalnak.
- ❑ Ezért van szükség érveléstechnikára-logikára, hogy megbízható módszer alapján, megalapozottan tudjuk az érveket értékelni, és **eldönteni, melyik jó és melyik nem.**

	ERŐSSÉG	HATÁSOSSÁG
Az érvelések elemzésekor milyen kérdésre keressük a választ?	Mi az igazság? Mi a helyes álláspont? Mi a jól védhető álláspont?	Mit tegyek, cselekedjek? Hogyan döntsek, válasszak?
Milyen cél alapján? / Mit tekint az érvelések funkciójának?	igazolás	attitűdváltozás (intenzitásváltoztatás, létrehozás, megváltoztatás +/-)
Milyen területek foglalkoznak ezzel a szemponttal?	formális és informális logika, egyéb argumentáció- elméletek	logika ill retorika, marketing, meggyőzés-pszichológia
Az érveléseket milyen szempontból vizsgálják?	erősség / érvényesség (helytállóság)	hatásosság
	normatív, kontextusfüggetlen	általában deskriptív, kontextusfüggő

Hatásosság vs. erősség

Mikor jó egy érv, érvelés?

- Többféle értelemben beszélhetünk arról, hogy egy érv, érvelés jó.
- 1. **Hatásos:** Vagyis akkor jó egy érvelés, ha *meggyőz* bennünket az adott álláspont igazságáról, ha sikerül *rávennie* minket arra, hogy elfogadjuk az adott állítást.
- 2. **Erős:** Ha a benne foglalt állítások *megalapozzák*, megfelelően *megindokolják* a védeni kívánt álláspontot. Vagyis ha ezekből a további állításokból tényleg jogosan lehet a védeni kívánt álláspontra *következtetni*.

Erősség vs. hatásosság

- ❑ Az érv **hatásossága függ** attól, hogy kiket akarunk meggyőzni. A hatásosságról mindig **csak egy adott** célközönség tekintetében beszélhetünk.
- ❑ Ugyanaz az érv lehet, hogy hatástalan egy tudományos vitában, de meggyőzheti a laikusokat.
- ❑ Egy érvelés hatásossága azt jelenti, hogy milyen eredménye van egy adott érvelésnek a célközegben.
- ❑ Ezzel szemben az érv **erőssége nem függ attól**, ki kit próbál meggyőzni. Csak attól, hogy a premisszák **megalapozzák-e** a konklúziót.

Mire jó az érveléstechnika?

- ▣ Akár az a célunk, hogy meggyőzőek legyünk, nyerjünk egy vitában, akár az, hogy a helyes álláspontot megtaláljuk, a **sikerünk attól függ, hogyan érvelünk.**
- ▣ Az érveléstechnika módszereket és eszközöket ad arra, hogy felismerjük a viták során felmerülő érvelési hibákat, és megkülönböztessük a jó és rossz érveket egymástól. Továbbá segít abban, hogy ezeket az ismereteket készség szinten alkalmazzuk.

Racionális vs. törvényszéki vita

- A **racionális vitában** csak az érvek **erőssége** számít. De egy **törvényszéki tárgyalás** típusú vitában inkább a hatásosság.
- Az érvek erősségét a logikai ismereteink segítségével tudjuk eldönteni.
- Azonban a meggyőzés és az erős érvelés nem zárja ki egymást!
- A legjobb kombináció: a saját álláspontunk **erős**, de ugyanakkor **leghatásosabb** képviselése egy vitában (optimális eset, erre kell törekedni).

Erős és gyenge érvelés

- ❑ Már százszor lementem a buszmegállóba, és sohasem kellett húsz percnél tovább várnom.
- ❑ Most is épp a buszmegállóban állok.
- ❑ Tehát: Nem kell 20 percnél tovább várnom.

- ❑ A barátom vett egy sorsjegyet és megnyerte a fődíjat.
- ❑ Én is vettem egy sorsjegyet.
- ❑ Tehát: Meg fogom nyerni a fődíjat.

Hatásos és nem hatásos érvelés

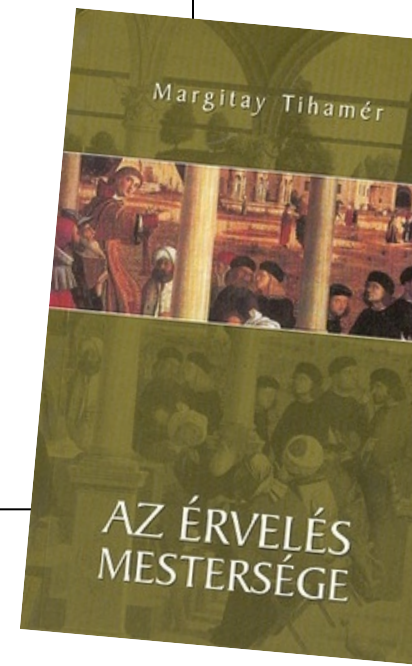
X párt majálisán:

- ❑ Gipsz Jakab, Y. párt képviselője, a nyilatkozatával bebizonyította, hogy tájékozatlan a témában.
- ❑ Y. párt tagjai egytől egyig tájékozatlanok a témában.

Érveléstechnikai tankönyvben

- ❑ Gipsz Jakab, Y. párt képviselője, a nyilatkozatával bebizonyította, hogy tájékozatlan a témában.
- ❑ Y. párt tagjai egytől egyig tájékozatlanok a témában.

Meggyőző?

- ❑ *(Lány az anyjának): Ha nem megyek el a Szigetre, akkor egész nyáron itthon ülhetek a négy fal között. Ezt te sem akarhatod. Vagyis elmehetek.*
- ❑ *Nem értem a Zoli milyen jogon kritizálja a parkolásomat. Ő sem tudott autót vezetni ilyen idős korában!*
- ❑ *A mikro-proteineket tartalmazó sampon most akár 45 %-kal dúsabbá teszi a haját! Ha Ön is dús haját szeretne, vásárolja meg!*
- ❑ *Minden híres tudós magyar volt. Einstein híres tudós, tehát Einstein magyar.*

Az érvelés elemei

- Az **érvelés** során információkat, tényeket sorolunk fel valami ellen, vagy valami mellett.
- Van egy állítás, amiről dönteni szeretnénk, és vannak indokok, bizonyítékok az állítás mellett és ellen.
- *Amit* alá akarunk támasztani: **konklúzió**
 - Az az állítás, aminek igazságáról az érvelő *meg akar győzni*, az az állítás, ami az érvelés többi állításából *következik*.
- *Amikkel* alá akarjuk támasztani: **premisszák**
 - Azok az állítások, amelyek alátámasztják, megalapozzák, megindokolják a konklúziót.
 - A premisszák bizonyítékokat, indokokat adnak a konklúzió elfogadásához, illetve a premisszákból következtetünk a konklúzióra.

Állítások

- **Állítás:** Egy értelmes kijelentő mondat, amely *információt közöl a világról*. Az állítás vagy *igaz*, vagy *hamis*, és nem lehet egyszerre igaz és hamis.

Kétféle értelemben lehet állítani:

- **Tényállítások:** elvileg egyértelműen eldönthető módon igaz vagy hamis
 - „ $2+2=4$ ”; „Párizs Franciaország fővárosa.” „Gábor tegnap cápauszonyt vacsorázott.”
 - (Nem biztos, hogy el is *tudjuk* dönteni: „Minden természetes szám felírható két prímszám összegeként.”; „A valaha létezett legnagyobb földi hegy magassága meghaladta a 12 km-t.”)
- **Értékállítások:** egy közösség számára elfogadható vagy elfogadhatatlan
 - „Az anyagiilkosság rossz dolog.”; „A háború hasznosabb, mint a béke.” „x-nek ezek után le kéne mondania.”
- Mindkettő szerepelhet premisszaként és konklúzióként is (alátámasztó vagy alátámasztandó)

Konklúzió, premisszák

- *Amit* alá akarunk támasztani: **konklúzió**
 - Mindig egy van? Nem, de általában: ha több állítást is alátámasztunk, akkor azok vagy egymás alá vannak rendelve (részkonklúziók + főkonklúzió), vagy több érvelés jelenik meg párhuzamosan

- *Amikkel* alá akarjuk támasztani: **premisszák**
 - Akármennyi lehet – amik valóban a konklúzió alátámasztására szolgálnak. Adott szöveg tartalmazhat irreleváns állításokat („kitérő” rész retorikában + páthosz, éthosz), de ezek nem számítanak premisszának

Példa

□ *„Nyilvánvaló, hogy az eutanázia nem megengedhető, hiszen ebben az esetben az orvos a beteg öngyilkosságában segít. Márpedig öngyilkosságban segíteni valakit tulajdonképpen az emberölés egy formája. Az emberölés pedig semmilyen formában nem engedélyezhető.”*

- Mit akar bizonyítani a szöveg? Miről akar meggyőzni? Vagyis: **mi a konklúzió?**
- Az érvelő mivel akarja megalapozni az álláspontját? Milyen indokokat hoz fel a konklúzió mellett? Vagyis: **mik a premisszák?**

Érvelések rekonstrukciója

1. Mik a releváns kijelentések? (És mik nem azok?)
 - a) Konklúzió: ahhoz, hogy tudjuk, mivel támasztunk alá, először tudni kell, hogy mit: az ez érvelés centruma
 - b) Premisszák
2. Hogyan viszonyulnak ezek egymáshoz
 - mi az érvelés szerkezete?

A konklúzió megtalálása

- Mit akar bizonyítani az érvelő? Mi következik az elmondottakból? Miről akar meggyőzni minket?

A konklúzió azonosítása

- **Formai elemek** segítik:
 - A formai elemek közé tartozik az érvelő írás vagy előadás **címe** és **alcíme**, továbbá az írást bevezető ún. **szövegfej** (*lead, Kopf*), illetve tudományos írásművek esetén az **absztrakt**. A cím és alcím (rendszerint csak együtt), ha mégoly vázlatosan is, de valamiképpen a konklúzió jelzésére szolgálnak.
- **Tartalmi elemek** segítik:
 - Tartalmi, kifejezésbeli eszközök is: ezek az úgynevezett **konklúziójelzők**

Konklúziójelzők 1.

- tehát
- eszerint
- következésképpen
- mindent összevetve
- a korábbiak folyamányaként
- ennek megfelelően
- azt kapjuk, hogy
- a fentiekből kifolyólag
- ezért
- egyszóval
- így
- ekként
- ebből adódik
- ilyenformán
- mindezek után világos
- innen adódik
- arra jutunk, hogy
- vagyis
- azaz
- következésképpen
- az előbbiek alapján látható
- végeredményben
- ezért aztán
- összességében
- stb.

Konklúziójelzők 2.

- ❑ Állítom / megállapítom, hogy...
- ❑ Tagadom / visszautasítom, hogy...
- ❑ Cáfolni kívánom, hogy...
- ❑ A továbbiakban bizonyítani kívánom / meg kívánom mutatni, hogy...
- ❑ Az alábbi érveket hozom fel amellet, hogy...
- ❑ Amellet érvelek, hogy...
- ❑ Álláspontom az, hogy...
- ❑ Azt a konklúziót vonhatjuk le, hogy...
- ❑ Arra a következtetésre jutunk / juthatunk, hogy...

Példa-Konklúzió

- ***Nyilvánvaló, hogy az eutanázia nem megengedhető, hiszen ebben az esetben az orvos a beteg öngyilkosságában segít. Márpedig öngyilkosságban segíteni valakit tulajdonképpen az emberölés egy formája. Az emberölés pedig semmilyen formában nem engedélyezhető.***
 - **Konklúziójelző:** nyilvánvaló, hogy
 - **Konklúzió:** Az eutanázia nem engedhető meg.

Konklúziók megtalálása

- Lehet a szöveg elején, közepén, végén vagy sehol.
- A konklúzió kimondottság, világos megfogalmazottság tekintetében két fajta lehet: *explicit* (kimondott) vagy *implicit* (hallgatólagos, rejtett, kimondatlan) konklúzió.
 - Míg az előbbit megtaláljuk a szövegben, kimondva vagy leírva, addig az utóbbit az érvelés csak sejteti, mint olyasmit, ami az elmondottakból vagy leírtakból következik.

Implicit konklúzió

Nem mindig mondunk ki valamit (sugallunk)

- Hasznos: tömörebb a szöveg
- Felhasználható: általában implicit konklúziónál **kevésbé vagyunk kritikusak** (mint ha ugyanazt kimondva halljuk)
 - Kognitív erőforrásainkat leköti az implicit elemek rekonstruálása, csökkent kapacitással tudjuk csak kritikusan megvizsgálni.
 - Emiatt attitűdjeinknek megfelelő, de kognitívan problematikus üzenetek átadásánál gyakori technika
 - Emiatt manipulatív lehet: hiszen kimondat velünk konklúziókat (amelyekkel nem is értünk feltétlen egyet) és úgy járulhat az attitűdváltáshoz, hogy nem vagyunk tisztában ezzel a meggyőzési szándékkal.
- Immunizál: mivel nincs kimondva, így nem számon kérhető (sajtóperek, ígéretetek, fenyegetések stb.) a klasszikus nyelvfelfogásban (pragmatikai alapon igen!)

Vezető kérdések

- A konklúzió felismerését segíthetik ezen kívül bizonyos vezető kérdések, amelyek irányítják a figyelmünket. Jól használhatók az explicit, kimondott konklúzió azonosításához is, de különösen fontosak az érvelés kimondatlan, implicit konklúziójának azonosításához. Ilyen vezető kérdések lehetnek az alábbiak:
 - Miről akar meggyőzni a szerző?
 - Mit bizonyít a szöveg?
 - Mi a végkövetkeztetés?
 - Mi következik az elmondottakból?
 - Mi a szerző tétele, állítása?

A premisszák megtalálása

- Milyen állítások hivatottak alátámasztani a konklúziót? Milyen indokok vannak a tétel mellett? Mi bizonyítja az állítást?
- Nem minden premissza, ami nem konklúzió (kitérés stb.): ezek a rekonstrukcióban eltűnnek

Premisszajelzők

- minthogy
- figyelembe véve, hogy
- abból kiindulva, hogy
- annak alapján, hogy
- arra támaszkodva, hogy
- azon az alapon, hogy
- mert
- amennyiben
- látva, hogy
- annak következtében, hogy
- alapul véve, hogy
- elfogadva, hogy
- ₂₆ abból kifolyólag, hogy
- mivel
- amiatt, hogy
- adva, hogy
- azáltal, hogy
- belátva, hogy
- annak folyamányaként, hogy
- Elfogadom / megadom / megengedem / elismerem, hogy...
- Az alábbi érveket hozom fel / az alábbi érvek szólnak / álláspontom mellett: elsőként... másodikként,... harmadikként az, hogy...

Példa- premisszák

- Nyilvánvaló, hogy az eutanázia nem megengedhető, **hiszen** ebben az esetben **az orvos a beteg öngyilkosságában segít**. **Márpedig** öngyilkosságban segíteni valakit tulajdonképpen az emberölés egy formája. **Az emberölés pedig semmilyen formában nem engedélyezhető.**

- **Premisszajelzők:** hiszen, márpedig
- P1: Az eutanázia esetén az orvos a beteg öngyilkosságban
- segít.
- P2: Az öngyilkosságban segítség emberölés.
- P3: Az emberölés semmilyen formában nem engedhető meg.

Vezető kérdések

- ❑ Mely állítások hivatottak alátámasztani a konklúziót?
- ❑ Milyen érvek szólnak a tétel mellett?
- ❑ Mi bizonyítja az állítást?
- ❑ Miért kellene elfogadnunk a szerző véleményét?
- ❑ Milyen indokai vannak a szerzőnek?
- ❑ Miből következik a konklúzió?
- ❑ Milyen adatokat, tényeket, érveket sorakoztat fel a szerző a konklúzió alátámasztása érdekében?
- ❑ Milyen fontos kimondatlan állításokon, előfeltevéseken nyugszik az érvelés?

Az érvelés rekonstrukciója

- Az elemzett szövegeket a rekonstrukcióban többnyire *átfogalmazzuk, rövidítjük, egyszerűsítjük*, adott esetben *kiegészítjük*:
- Nyilvánvaló, hogy **eutanázia nem megengedhető**, hiszen ebben az esetben az orvos a beteg öngyilkosságában segítkezik. Márpedig öngyilkosságban segíteni valakit tulajdonképpen az emberölés egy formája. Az emberölés pedig semmilyen formában nem engedélyezhető.
 - P1: *Az eutanázia esetén az orvos a beteg öngyilkosságában segítkezik.*
 - P2: *Az öngyilkosságban segítkezés emberölés.*
 - P3: *Az emberölés semmilyen formában nem engedhető meg.*
 - K: *Az eutanázia nem megengedhető.*

Ábrázolási módok

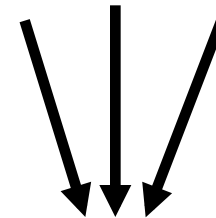
- *„Nem megyek veled randizni (1), mert büdös vagy (2).”*
- *„Nem mehetsz a Mónika show-ba (1), mert nem tudsz beszélni (2), túl sok a fogad (3.) és már nincs is ilyen műsor (4).”*

2

1

2 3 4

1

Ábrázolási módok

□ *„Nem megyek veled randizni (1), mert büdös vagy (1.1).”*

1. Nem megyek veled randizni.
 - 1.1 Büdös vagy.

□ *„Nem mehetsz a Mónika show-ba (1), mert nem tudsz beszélni (1.1), túl sok a fogad (1.2) és már nincs is ilyen műsor (1.3).”*

1. Nem mehetsz a Mónika show-ba.
 - 1.1 Nem tudsz beszélni.
 - 1.2 Túl sok a fogad.
 - 1.3 Már nincs ilyen műsor.

Összetett érvelések

- Hosszabb szövegekben vagy beszédekben számos esetben találkozunk összetett érvelésekkel.
- Az összetett érvelésben **több részérvelés kapcsolódik össze.**
- Ugyanaz az állítás egyszerre konklúziója az egyik érvnek, míg a másik érvben premisszaként szerepel.
- **Összetett érvelés:** Olyan érvelés, ahol egymásba kapcsolódnak az érvek, amelyek végül is egyetlen végső konklúziót támasztanak alá.

Összetett érvelések

KONKLÚZIÓ

Összetett érvelések

- Az összetett érvelések részérvelésekből épülnek fel.
- A részérveléseknek **két típusa** van.

1. Független premisszás következtetések.

- *Példa: „A magyar úszók az olimpia előtt jó formában vannak. Tehát: nyernek néhány aranyérmét.”*

2. Kapcsolt premisszák szerinti következtetés, amelynek premisszái csak együttesen (külön-külön nem) alapozzák meg a konklúziót

- *Példa: A szobatársam elköltözik, jelenleg pedig éppen, hogy ki tudom fizetni a bér rám eső részét. Tehát nekem is költöznöm kell.*

1. Független premisszás következtetés

- Ezek kétféle módon kapcsolódhatnak össze egyetlen összetett érveléssé
- **1.1. Függőleges minta szerint:** A premisszák **láncszerűen** kapcsolódnak össze.
 - Az állítás, ami az egyik következtetésben konklúzió, az érvelés következő lépésében premissza lesz.
 - A láncszerűen összekapcsolódó érvek végül is egyetlen konklúziót támasztanak alá.

Függőleges minta

□ „(2) A magyar úszók az olimpia előtt jó formában vannak. Tehát (3) nyernek néhány aranyérmét. Így (4) a magyar úszósport nagyobb állami támogatást kap. Tehát (5) több uszoda épül. Így (1) több gyerek kezd el úszni.”

□ Az érvelést így ábrázolhatjuk:

2

↓

3

↓

4

↓

5

↓

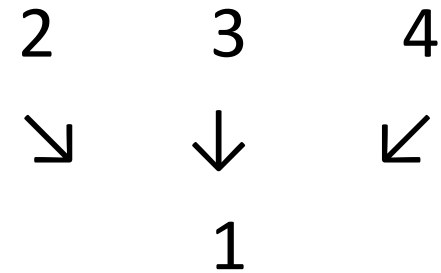
1

1. Független premisszás következtetés

- 1.2. A független premisszás következtetések összekapcsolódhatnak olyan módon, hogy ugyanazt a konklúziót több premissza egymástól függetlenül alapozza meg.
- Ebben esetben a részérvelések **vízszintes minta** szerint kapcsolódnak össze.
 - Itt több egymástól független premisszából és a konklúzióból álló részérveléssel van dolgunk.

Vízszintes minta

□ „(1) A hallgatók számára fontos az idegen nyelv. Egyrészt (2) képesek lesznek külföldiekkel kommunikálni. Másrészt (3) bepillantást nyerhetnek a különböző kultúrákba. (4) Egy jó állás elnyeréséhez elengedhetetlen az idegen nyelv tudás.”

□ A konklúziót a három premissza egymástól függetlenül indokolja.

2. Kapcsolt premisszás következtetés

- Az összetett érvelésekben vannak olyan részérvelések, amelyeknek a **premisszái csak együttesen** (különkülön nem) alapozzák meg a konklúziót
- 2. Ezeket **kapcsolt premisszák**nak nevezzük.
 - Itt a premisszák csak a vízszintes minta szerint kapcsolódhatnak össze.

2. Kapcsolt premisszás következtetés

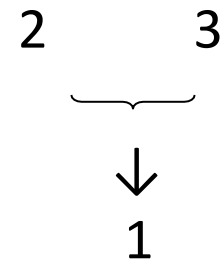
- *„(2) Ahhoz, hogy a csibék gyorsan megnőjenek, a húszemekben növekedési hormonokat adnak nekik. Nem meglepő, hogy (1) azok akik sok csirkét esznek, nagyobb termetűek és súlyosabbak lesznek, mint a többiek, hiszen (3) ezek a növekedési hormonok bekerülnek annak a szervezetébe, aki csirkehúst fogyaszt.”*
- Itt a konklúziót (1) a két premissza (2 és 3) együtt, összekapcsolva alapozza meg.
- A premisszák csak együtt indokolják a konklúziót, külön-külön nem jelentenek elégséges indokot a konklúzió elfogadása mellett.
- Az ilyen premisszákat kapcsolt premisszáknak nevezzük.

2. Kapcsolt premisszás következtetés

- *(2) Ahhoz, hogy a csibék gyorsan megnőjenek, a húsüzemekben növekedési hormonokat adnak nekik. Nem meglepő, hogy (1) azok akik sok csirkét esznek, nagyobb termetűek és súlyosabbak lesznek, mint a többiek, hiszen (3) ezek a növekedési hormonok bekerülnek annak a szervezetébe, aki csirkehúst fogyaszt.*

Az érvelés szerkezete:

- 2: A csibéknek növekedési hormonokat adnak.
- 1: Azok, akik csirkehúst esznek, nagyobb termetűek és súlyosabbak lesznek, mint akik nem esznek csirkehúst.
- 3: A növekedési hormonok bekerülnek annak a szervezetébe, aki csirkehúst fogyaszt.

Független és kapcsolt premisszák

- **Fontos megkülönböztetnünk** a független premisszákat azoktól az esetektől, amikor a premisszák nem függetlenek.
 - Ha a független premisszák egyikéről ki tudjuk mutatni, hogy hamis, attól még a többi – esetleg egyetlen premissza is – képes indokolni a konklúziót. (Bár nyilván gyengébb lesz az érvelés.)
 - A többi esetben (függőleges vagy kapcsolt premisszák) viszont ha már egy premisszáról kimutatjuk, hogy hamis, akkor az egész érvelés megalapozatlanná válik.

Független premisszák kritikája

- *„(1)A hallgatók számára fontos az idegen nyelv. Egyrészt (2) képesek lesznek külföldiekkel kommunikálni. Másrészt (3) bepillantást nyerhetnek a különböző kultúrákba. (4) Egy jó állás elnyeréséhez elengedhetetlen az idegen nyelv tudás.”*
- Tételezzük fel (4) állítás vitatható vagy hamis. Tegyük fel, vannak olyan jó állások, amelyek elnyeréséhez nem feltétlenül kell idegen nyelvtudás.
- Még ekkor is a további premisszák (2 és 3) külön-külön még megalapozhatják a konklúziót.
- **Aki kritizálni akarja az egész érvelést, annak az összes premisszát vitatnia, vagy cáfolnia kell.**

Kiegyensúlyozott álláspont

- ❑ **A szöveg nem csak a saját álláspontja mellett érvel,** hanem megvizsgálja az álláspontja ellen szóló érveket is.
- ❑ Az álláspont mellett és ellen felhozott érveket megvizsgálva jut a konklúzióra.
- ❑ Az ilyen szöveg (beszéd) kiegyensúlyozott álláspontot képvisel. Ebben két, egymással ellentétes álláspont mellett is találunk érveket, amelyek „racionális vitát folytatnak egymással”.
- ❑ Nem nyilvánvaló, hogy mi mellett érvel a szöveg. Mit akar bizonyítani?
- ❑ Ha a konklúziót keressük, érdemes megnéznünk, mely állítás mellett van indokolás.
- ❑ **DE: manipuláció veszélye!**

A logikai rekonstrukció lépései I.

- 1. Mielőtt a rekonstrukcióhoz hozzákezdenénk, meg kell értenünk a szöveg gondolatmenetét.**
- 2. Először a konklúziókat (részkonklúziókat) keressük meg. Ebben segítenek a konklúziójelzők.**
- 3. A konklúziók ismeretében keressük meg a premisszákat.**
- 4. Szükség esetén fogalmazzuk át a mondatokat. Emeljük ki a lényeges információkat, és tegyük világossá az érvelés szempontjából lényeges információkat.**
 - Az 1-3 lépés során próbáljunk olyan közel maradni a szöveghez, amilyen közel csak lehet. Csak így tudjuk elkerülni a belemagyarázás veszélyét.
 - Az állítások rekonstrukciója során alkalmazzuk a jóindulat elvét.
 - A rekonstrukció során meg kell tudunk különböztetni a lényeges információt a lényegtelentől. Az, hogy mi mellékes megjegyzés, csak a konklúzió(k) és a premisszák ismeretében dönthető el.

A logikai rekonstrukció lépései II.

- 5. Fogalmazzuk meg az implicit (ki nem mondott) premisszákat, konklúziókat.**
- 6. Szem előtt tartva a gondolatmenet egészét, rekonstruáljuk a részérvelések premissza-konklúzió szerkezetét. Különböztessük meg a független és a kapcsolt premisszákat.**
- 7. A részérveléseket felhasználva felépítjük a gondolatmenet egészét.**
- 8. Újra visszatérünk a szövegre, és ellenőrizzük, hogy a rekonstrukció során nem tévedtünk-e, nem tértünk-e el nagyon a szövegtől, nem felejtettük-e ki valamit, vagy nem értelmeztünk-e félre egy-egy állítást. Ha igen, akkor pontosítani kell.**

Jók ezek az érvelések?

- *1. a) A halálbüntetést helyes alkalmazni a gyilkosságok, emberrablás, és más egyéb súlyos bűncselekmény elkövetővel szemben. Hiszen teljesen jogos olyan valakit halálra ítélni, aki ilyen és ehhez hasonló embertelen és kegyetlen tetteket követett el.*
- *1. b) Két ember, Aladár és Béla beszélget. Aladár a következőt állítja: „Tudod, Béla, én esténként Istennel kártyázom.” Erre Béla: „Hogy? Ezt meg honnan veszed?” Aladár válasza: „Honnan, honnan! Hát Ő maga mondta nekem, márpedig Isten soha nem hazudik!”*

Körbenforgó érvelés

- Rekonstruáljuk az érvelések premisszáit és konklúzióját! Így világossá válik az érvelési hiba.
 - *1. a) Konklúzió: Helyes alkalmazni a halálbüntetést a súlyos bűncselekményt elkövetőkkel szemben.*
 - *Premissza: Jogos a halálbüntetés a súlyos (embertelen, kegyetlen) bűncselekményeket elkövetőkkel szemben.*
- Az érv konklúziója nem más, mint a premissza átfogalmazása. Látszólag bizonyító érvelésről van szó: van konklúzió és van premissza, de az érv nem bizonyít semmit.
- A konklúziót úgy próbáljuk bizonyítani, hogy eleve bizonyítottnak feltételezzük. (Előfeltételezzük) Ennek az érvelési hibának a neve: **körbenforgó érvelés.**

Körbenforgó érvelés

- Ugyanez a helyzet az 1. b) példával is. Aladár *explicit* érvelése a következő:
- *P1: Az illető akivel este kártyázom, azt állítja magáról, hogy ő Isten.*
- *P2: Isten soha nem hazudik.*
- *K: Az illető, akivel este kártyázom, nem más, mint Isten maga.*

Körbenforgó érvelés

- Nyilvánvaló azonban, hogy Aladár érvelése ennél feszesebb. Vagyis **implicite** – rejtett módon - egy további premissza szerepel az érvelésében.
 - *(P0: Az illető, akivel este kártyázom, nem más, mint Isten maga)*
 - *P1: Az illető akivel este kártyázom, azt állítja magáról, hogy ő Isten.*
 - *P2: Isten soha nem hazudik.*
 - *K: Az illető, akivel este kártyázom, nem más, mint Isten maga.*

Körbenforgó érvelés

- Körbenforgó érvelés esetén az a **látszat keletkezik** mintha a konklúzió meg lenne alapozva, de valójában a konklúzió mellett semmilyen igazi bizonyítás, igazolás nincs.
- Az érvelés látszólagos bizonyítást ad a konklúzió mellett, mivel eleve igazoltnak próbálja feltüntetni azt, amit igazolni kellene. A premisszáknak azonban a konklúziótól független indokokat kell adniuk a konklúzió elfogadására.

Körbenforgó érvelés

- A körbenforgás az idézett példákban eléggé nyilvánvaló volt. Azonban lehetnek sokkal bonyolultabb és hosszabb érvelések is, ahol a konklúziót vagy a konklúzióból következő premisszát nehéz felfedezni a premisszák között.
- Minél messzebb van egymástól a konklúzió és a premissza, és minél több mellékes megjegyzés van, annál nehezebb felismerni a hibát.
- Az érvelési rekonstrukció, logikai térkép módszerével **felismerhetjük ezt az érvelési hibát**, és rámutathatunk, hogy hol van a hiba a érvelésben.

Ahol nincsenek érvelések

- ❑ **Egy szöveg érvelést tartalmaz, ha bizonyítani, indokolni akar valamit.**
- ❑ Azonban nemcsak mellékes megjegyzések vegyülnek az érvelésekbe, hanem vannak olyan szövegek, amelyekben egyáltalán nincsenek érvelések.
- ❑ Rossz szöveg esetén a szerző bizonyítani akar valamit, anélkül, hogy indokokat szolgáltatna (tipikusan ilyenek a rossz publicisztikák)
- ❑ Azonban lehet, hogy a szöveg eleve nem is akar semmit sem bizonyítani.
 - Ilyen nem érvelő szövegek a: *leírások, elbeszélések, kifejtő szövegek, illusztrációk, magyarázatok, tanácsok, figyelmeztetések, véleménynyilvánítások* stb.

Ahol nincsenek érvelések

- Az alábbi *kifejtő szövegrész* nem bizonyít semmit, nem érvel, hanem *értelmezi és bemutatja* az indukció fogalmát:
 - „ *A természettudományban indukciónak mondják azt az ismeretszerzési módszert, amely sok-sok egyes jelenség megfigyeléséből igyekszik nagyobb területen érvényes törvényeket fölismerni. Az ismeretszerzésnek ez a módja a matematikában sem idegen, bár önmagában sohasem vezet lezárt matematikai ismerethez (tételhez), csupán sejtéshez.* ”

Ahol nincsenek érvelések

- *Ha használt autót veszel, számos dologra kell odafigyelned. A tesztvezetésen nézd meg, hogyan reagál az autó a gyorsításra, lassításra, milyen az úttartása. Érdeemes megnézni, milyenek a biztonsági berendezések: ABS, légzsák. Kérdezd meg, hányszor volt szervizben az autó, és ha lehet, ellenőrizd az akkumulátort is. (javaslat)*
- *Hiszünk abban, hogy vállalatunk olyan termékeket fejleszt, és értékesít, amiket az ügyfelek szeretnek. Cégünknek jobb termékeket kell ajánlania a versenytársainknál. Jó úton haladunk. (véleménynyilvánítás)*

Az érvelés értékelése - Kritika

- 1. Internális kritika.** Az internális kritika esetében az érvelő által eleve elfogadott premisszák segítségével kritizáljuk az általa elfogadott érvelést.
- 2. Externális kritika.** Az externális kritika esetében külső, a másik fél által addig fel nem használt információ alapján kritizáljuk a vitapartner érvelését, illetve az elemzett szövegben található érvelést.

Internális kritika

P1 A magyarok harmada adócsaló.

P2 Gábor magyar.

K Gábor adócsaló.

- **Az internális kritika** esetében **nem a premissákat** vitatjuk, hanem azt, hogy a **premissák nem alapozzák meg**, nem vonják maguk után a konklúziót.
- Ez a legerősebb kritika, de viszonylag ritkán fordul elő.
- **Internális kritika -> Logika eszköztárával**

Externális kritika

P1 A magyarok döntő többsége adócsaló.

P2 Gábor magyar.

K Gábor adócsaló.

- Az **externális kritika** esetében a **premisszákat vitatjuk**. Új – a másik fél által nem ismert, még el nem fogadott – információk alapján kritizáljuk az érvelést.
- **Externális kritika** → **premisszák vitatása, új tényekre hivatkozás**